

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 341.31(4/9)

Бадер А. В.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри
політології та правознавства ДЗ «Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка»
(Україна, Старобільськ), bader@meta.ua

ПОЯВА ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗБРОЙНОГО НАСИЛЛЯ В СВІТІ¹

Встановлено, що провідним фактором який вплинув на появу збройного насилля є зміни кліматичних умов та пристосування до них людини. Досліджено масштаби та наслідки застосування збройного насилля в період становлення та розвитку ранніх держав. З'ясовано, що збройне насилля в Середні віки пов'язане з декількома групами воєн – війнами, що мали на меті переселення народів, міжусобними та релігійними конфліктами. Виявлено, що Нові часи характерні революційним збройним протистоянням та колоніальними війнами. Встановлено, що вони заклали основу становлення сучасної Західної цивілізації. Зазначено, що економічний фактор був провідним серед чинників розв'язання Першої та Другої світової війн. З'ясовано, що в основу збройних конфліктів, що відбулись після Другої світової війни, лягли не економічні, а геополітичні причини. Встановлено, що наприкінці XX ст. змінюється причини збройного насилля та суттєво вдосконалюється технологія його реалізації.

Ключові слова: збройне насилля, історичні періоди, політичний процес.

Протягом усієї історії людства збройне насилля виступало могутнім засобом впливу на політичний процес у середині держави та на міжнародному рівні. У межах збройної боротьби з'являлись нові країни і зникали інші, змінювались правителі і політичні режими, розповсюджувались знання і нав'язувалась антигуманна ідеологія. Старт сучасним Західним демократіям дала революційна боротьба, провідним засобом якої було збройне насилля. На сьогоднішній день, не дивлячись на приголомшуючі досягнення науково-технічної революції та становлення інформаційного суспільства, людство не відмовилось від збройного насилля, змінилась лише форма та засоби його реалізації. Останню тезу зайвий раз підтверджує розв'язана проти України гібридна війна. Для вироблення ефективних та різнопланових засобів протидії зазначеній агресії необхідне глибоке теоретичне осмислення та узагальнення причин появи та розповсюдження такого феномену як збройне насилля.

Збройному насиллю, як продовженню політичної боротьби приділяли увагу мислителі стародавніх часів, зокрема давньокитайський теоретик та полководець Сунь-цзи, античні філософи Геракліт, Демокрит, Платон та Аристотель. Не оминули увагою цей аспект політики і мислителі періоду Відродження та Нового часу. У першу чергу, слід назвати Н. Макіавеллі, а також Дж. Локка та І. Канта. Класиком світової військової науки вважається пруський воєнний теоретик К. Клаузевіц. Значу увагу проблемам війни приділяв відомий французький соціолог Р. Арон та один із творців цивілізаційного підходу англійський історик, соціолог та геополітик А. Тойнбі. Серед сучасних вітчизняних науковців, роботи яких пов'язані з темою нашого дослідження можна назвати:

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом Ф – 71.

О. Феденко та В. Панасюка [1], Н. Макаренко [2], В. Лавриненко та М. Логінова [3], Ю. Бадаха [4]. Однак зазначені дослідники приділяли увагу теоретичному осмисленню саме війни, що є лише одним із видів збройного насилля. Комплексної роботи, в якій було б проаналізовано феномен збройного насилля з періоду зародження і до сучасної доби також не існує.

Основним завданням статті є виявлення факторів, що вплинули на появу такого феномену як збройне насилля; дослідження основних видів збройного насилля у різні історичні періоди; надання характеристики провідним причинам застосування збройного насилля як засобу внутрішньої та зовнішньої політики; аналіз змін у технології застосування збройного насилля наприкінці XX ст.

Підраховано, що за 5,5 тис. років, що людина існує на землі, відбулось близько 14,5 тис. великих і малих збройних конфліктів [1, с. 219]. Появі збройного насилля ми завдячуємо зміні кліматичних умов. Завершення льодовикового періоду призвело до вимирання крупних тварин та розповсюдження малих прудких тварин, полювання на яких потребувало принципово нових технологій. Зазначені зміни стимулювали появу та вдосконалення різноманітних видів зброї, що суттєво підвищувало ефективність полювання, стимулювало ріст чисельності населення, однак паралельно призводило до винищення біомаси у місцях розселення. Племенам доводилось періодично змінювати місце розселення, що призводило до зіткнення інтересів із сусідами та перших збройних конфліктів.

Причини, що призвели до появи збройного насилля та безпосередньо збройні конфлікти стимулювали зміну способу виробництва – перехід до виробничого типу господарства та становленню перших держав. У цей період підсумками збройного насилля було піднесення або зникнення царств, а для окремих людей – смерть або рабство. Війна була грізна і проста, до цього звалили, з цим мирилися, і в цьому дусі виник своєрідний напів-фаталістичний, напівгеройський світогляд та ставлення до самої війни. Так, у давньогрецькому світогляді була міцно укорінена думка, що світ громадянської спільноти є світом вільних чоловіків, чия найголовніша справа – війна [5, с. 224].

Збройне насилля періоду ранніх держав відрізнялось розмахом і великими результатами, а особливо – впливом на долі країн, оскільки воно руйнувало старі, ослаблені держави та сприяло появі нових. Удосконалення засобів збройного насилля та постійні масштабні конфлікти врешті-решт призвели до створення державних союзів та великих державних утворень. У цьому процесі саме збройне насилля було основним засобом, а збройні сили – необхідною опорою для створення таких держав та союзів [6, с. 56].

Організація та ведення війн, що призвели до створення великих держав було по суті першим кроком на

шляху до одвічної мрії – завоювання всього світу. Яскраво ілюструє це історія великих завойовницьких держав. Кожне завоювання тут було одночасно розширенням світу, розширенням того кола, усередині якого війна переставала бути нормальним явищем і ставала лише злочинною міжусобицею, що відбувається випадково, рідко та засуджується. У цьому сенсі криваві війни перших імперій мали велике культурне значення. Так, без грецької мови і грецьких понять, так само як без «римського світу» і римських військових доріг, Євангельське вчення не могло б поширитися так швидко й у таких масштабах. Грецькі слова і поняття стали загальним надбанням тільки завдяки войовничому Олександрові Македонському; і Рах готана був досягнутий багатьма століттями війни.

За В. Соловйовим, саме збройне насилля створило колись могутні всесвітні монархії, що заклали основу для культурного зростання народів, які війною прокладали подальший шлях людського успіху і загальної культури. Шляхом збройних конфліктів на розвалинах цих монархій створювались більш широкі зв'язки народів, намічались обрії майбутнього світу і викувалася величезна площа, у межах якої потім були слова Євангельського благовістя [2, с. 155].

Збройне насилля в Середні віки пов'язано із існуванням декількох груп воєн. Перша група – це, війни, що втілювали в собі ідею переселення народів. Переселення народів або їх більш щільне заселення Європи продовжувалося більше тисячі років, починаючи з перших зіткнень (наприкінці II століття до н.е.) кимворів і тевтонів з римлянами і закінчуючи завоюванням в XI ст. норманами островів Великобританії. По суті – це був пошук території, що більше відповідала народним талантам і яка давала кращі перспективи для соціально-економічного та культурного розвитку (так звані геополітичні концепції війни). Саме войовничий характер давньогерманських племен призвів до остаточного розпаду слабкої та застарілої Римської імперії, поставив їх перед необхідністю створення державності на завойованих землях та заклав основи нового, більш прогресивного феодального устрою у Європі.

До другої групи війн слід віднести міжусобні конфлікти, що породжувались самою суттю феодального устрою та принципами наслідування влади. У кінцевому рахунку цей вид воєн призвів до розпаду Франкської імперії та заклав основу самостійного існування більшості європейських держав.

Ще одна група воєн – це війни релігійні. Сюди слід віднести війни з навертання у християнство, хрестові походи, гуситські війни тощо. Загалом релігійні війни досить суперечливе явище, важко зрозуміти як церква виправдовувала намагання мечем або насильством вбити в совість людини суму таких засад, що можуть з'явитися тільки вільним виливом релігійного почуття.

Нові часи відкриваються циклом збройних конфліктів, викликаних реформаторським рухом. Слід визнати, що реформація дуже вплинула на духовне життя Європи, внесла в народ нові ідеї, розвинула начала індивідуалізму і волі, дала волю науці, висунула на перший план світські інтереси [7, с. 30]. Слід додати, що перші буржуазні революції в країнах Європи, зокрема в Англії, також були одягнені в оболонку релігійних перетворень. Проте, мали більш глибоку сутність, спрямовану на корінні зміни в соціально-економічному, культурному та політичному житті.

Новим типом збройних конфліктів, що досить невизначено спостерігалися в Середні віки та набули розповсюдження в Нові часи є колоніальні війни. Вони вийшли на сцену історії з відкриттям Америки і вступом європейців на територію Індії. Загалом зазначений тип збройного насилля ще наприкінці Середньовіччя призвів до розповсюдження нових товарів у Європі, революції цін та безконфліктного становлення абсолютних монархій. У межах зазначеної форми правління було закладено основи нового економічного устрою, нові ідеали світосприйняття, що у кінцевому рахунку лягло в основу подальших революційних рухів. Становлення колоніальних імперій сприяло первинному накопиченню капіталу, розвитку промисловості та стрімкому науково-технічному прогресу в Європі.

XIX – початок XX ст. відзначились двома типами збройного насилля – революційним та національними війнами. Революційні війни – це бурхливі і короточасні етапи на дорозі досягнення народами соціальних ідеалів. Зазначена особливість є водночас їхнім виправданням. Другий тип збройного насилля стає засобом накопичення матеріальних цінностей окремими державами. Відомий французький історик М. Блок, характеризуючи юридичні та моральні мотиви війни, наголошував на економічному аспекті війни як джерелі прибутку [8, с. 306].

У першій половині XX ст. збройне насилля перетворилось на трагічну, реальну проблему світового масштабу. Політико-економічні процеси розвитку Європи 1914–1945 рр. позначились в історії Першою та Другою світовими війнами з притаманними їм руйнівними військовими діями, геноцидом, вимушеною міграцією, зміною державних кордонів. Загалом ці війни та міжвоєнний період можна розглядати як безперервний процес, в якому була прихована підготовка до війни, на основі конфлікту імперій та національних інтересів, по суті, це була основна риса політики провідних європейських країн зазначеного періоду.

Міжвоєнний період характерний політичною нестабільністю, погіршенням міжнародних відносин, нарощуванням військової могутності держав. Остання, на думку відомого американського дослідника С. Хантингтона, формується з таких чотирьох аспектів: кількісного (жива сила, зброя та ресурси); технічного (ефективність озброєння); організаційного (розгортання і бойовий дух військ); та соціоетального (здатність і готовність залучити збройні сили в різних ситуаціях), а самі військові дії відбуваються на різних рівнях (політичному, стратегічному, оперативному та тактичному) [3, с. 165–164].

Основною передумовою світових війн XX ст. можна вважати бажання перерозподілу світових ресурсів, що тягнуло за собою гонку озброєнь. Також сюди слід віднести реваншизм, посилення ролі тоталітарних режимів в деяких європейських країнах, лідери яких намагалися сформувати у свідомості громадян масову ідеологію, в основу якої було покладено почуття загрози національній безпеці, агресивне ставлення до сусідніх країн та протекціоністську торговельну політику.

Отже, лідери ключових держав першої половини XX ст. намагались за рахунок збройного насилля прискорити економічне зростання своїх країн, не дивлячись на те, що провідні економісти цього періоду наголошували на безперспективності таких намагань.

Так, відомий економіст Людвіг фон Мізес розглядаючи питання економічної теорії війни, зазначав, що для покращення добробуту потрібно розширювати систему поділу праці і відповідно скорочувати прагнення до військових дій. Подібні положення лягли в основу і філософії *laissez faire* манчестерської школи. Суть якої полягає у наступному: «виникнення міжнародного поділу праці потребує остаточної відмови від війни» [9, с. 780].

Зазначені теоретичні положення підтвердились і практикою. Так, економічний розвиток під час ведення воєн визначався значним зростанням воєнних потреб, для задоволення яких потрібно було збільшення обсягів виробництва та імпорту з одночасним зниженням рівня споживання та інвестицій. Військове виробництво у основних учасників воєн складало 30–60% загальних виробничих потужностей. Для гальмування споживчого попиту використовувалися різноманітні інструменти, зокрема, високий рівень оподаткування та військові займи. В арсеналі економіки війни були і такі традиційні засоби як облоги та блокади. Вони, можливо, не мали вирішального значення для досягнення миру, але прискорювали його досягнення.

Узагальнюючи наслідки світових воєн та міжвоєнного періоду представники Кембриджського університету визначили три основні зміни в розвитку країн європейської цивілізації. По–перше, економічне зростання, інтеграційні процеси та процвітання перестало залежати від наявності колоній, можливості впливу на владу в залежних країнах та експлуатації їх природних ресурсів. По–друге, в європейських правлячих колах зростає тенденція до співробітництва, як між собою, так і з США при відновленні економіки, координації обмінних курсів та узгодженні тарифів, що заклало основу європейської інтеграції та співробітництва з країнами, що розвиваються в процесі деколонізації. По–третє, європейські лідери навчилися використовувати можливості держави для регулювання економічного життя, остаточно відмовились від принципу «Нічого сторожу», реалізація якого призвела до «Великої депресії» 1930–х рр. У військовий час уряди мали значний вплив на економіку, в ручному режимі нарощували обсяги виробництва та імпорту, знижували рівень споживання та інвестицій. Розширення масштабу державних повноважень та підвищення ефективності державної влади під час війни визначило і нове завдання післявоєнного періоду – пошуку адекватних меж державного контролю над ринковою економікою [10, с. 219–220].

В основу збройних конфліктів, розв'язаних після Другої світової війни, лягли вже не економічні, а низка довготривалих геополітичних причин. В СРСР «вважали», що винуватцем усіх воєнних конфліктів був імперіалізм та створена ним система, у США та країнах Західної Європи – навпаки. Проте однією з найбільш розповсюджених причин було суперництво (геополітичне, геостратегічне, гео економічне та ін.) між двома центрами біполярного світу. Деякі збройні конфлікти були викликані претензіями окремих держав на роль регіональних «центрів сили» [4, с. 90].

До особливого виду збройного насилля зазначеного періоду слід віднести воєнні конфлікти між державно сформованими частинами однієї нації, що були поділені за політико–ідеологічними, регіональними і соціально–економічними принципами. Ці збройні конфлікти відрізнялись гострим та безкомпромісним характером

ведення бойових дій. Типовим прикладом таких воєнних конфліктів є Корея (1950–1953 рр.), В'єтнам (1964–1973 рр.), Йемен (1963–1967 рр.).

Розповсюдженою причиною розв'язання збройних конфліктів було намагання впливових держав утримати в своїй орбіті країни, з котрими до виникнення кризових відношень підтримувалися тісні міждержавні зв'язки (Лаос, 1960–1970 рр., Конго, 1960–1968 рр., ГДР, 1948–1949, 1953, 1961 рр., Угорщина, 1956 р., Чехословаччина, 1968 р.).

До особливого типу збройного насилля, що набрав розповсюдження після розпаду біполярної системи слід віднести конфлікти, причинами яких є міждержавні територіальні суперечки. Вони виникають у тих випадках, коли спірні території мають стратегічне воєнне чи економічне значення для обох держав. Досить часто до конфліктних ситуацій призводили спроби перегляду прикордонних міждержавних договорів, а також відмова держав (як правило, молодих) визнати колишні адміністративні кордони, що були встановлені в межах колоніальних імперій чи колиш єдиних багатонаціональних федерацій (Іран, Ірак, Індія, колишні Югославія та СРСР, Перу, Еквадор та ін.) [4, с. 93].

Для другої половини ХХ ст. характерною рисою є не лише зміна причин збройного насилля, а й суттєво вдосконалюється технологія його реалізації. Даний період позначився в історії людства бурхливим науково–технічним прогресом, у тому числі, створенням принципово нових видів зброї, що зумовило докорінну зміну колишніх уявлень про війну, модифікацію її форм, засобів та методів ведення бойових дій. Так, під час війни в Кореї (1950–1953 рр.) було застосовано 9 раніше не відомих видів зброї. У В'єтнамі (1964–1975 рр.) – 25 видів. У зоні Перської затоки в 1991 р. – понад 100. Корінним переломом у військовій справі можна вважати операцію «Буря в пустелі», у ході якої класична війна перетворилась на високотехнологічну [1, с. 220].

Збройні конфлікти кінця ХХ – початку ХХІ ст., що вели США та їхні союзники у Перській затоці (1991 р.), Югославії (1999 р.), Афганістані (2001 р.) та Іраку (2003 р.) наглядно продемонстрували, що це були війни нових технологій, безконтактні війни, що називають війнами шостого покоління. В них головна роль належала високоточній зброї, засобам інформаційного забезпечення в реальному масштабі часу. Основними носіями цієї зброї стала авіація та сили флоту, що застосовували різні зразки крилатих ракет морського та повітряного базування, керовані бомби. Широко використовувалися космічні та повітряні системи розвідки, а також автоматизовані системи бойового управління. Управління воєнними діями в реальному масштабі часу стало можливим з будь–якої точки земної кулі [11, с. 72–73].

Змінились і цілі цих збройних конфліктів – знищення економіки, систем управління, воєнних об'єктів та об'єктів життєдіяльності держави, капітуляція й повалення режимів С. Мілошовича, руху «Талібан» та С. Хусейна [12, с. 7].

Таким чином, збройне насилля зародилось у первісну добу та його поява була пов'язана із зміною кліматичних умов та пристосуванням до них людини. Зброя, що була винайдена для полювання на нові види тварин починає використовуватись задля відвоювання у сусідніх племен територій багатих на біомасу. Поступово збройне

насилля стає звичною, повсякденною практикою, воно супроводжує весь період становлення раннях держав та, врешті-решт, призводить до появи могутніх імперій. В Середі віки збройне насилля використовувалося як засіб переселення народів, вирішення міжособних та релігійних конфліктів. Нові часи в історії Західної цивілізації розпочинаються циклом революційних війн та становленням колоніальних імперій, що надало можливість первинного накопичення капіталу. Намагання низки держав зберегти колоніальні завоювання та бажання перерозподілу їх іншими призвело до Першої та Другої Світових війн. У другій половині ХХ ст. економічні причини застосування збройного насилля поступаються геополітичним. Основою передумовою розв'язання збройних конфліктів стає протистояння двох центрів біполярного світу.

Розпад соціалістичного табору, поява нових впливових геополітичних центрів, становлення інформаційного суспільства, призвело до чергових змін у першопричинах застосування збройного насилля та засобах його реалізації. На нашу думку, проблема збройного насилля у сучасну добу потребує додаткового глибинного аналізу та узагальнення, тож у подальшому актуальним є присвятити зазначеній темі окрему розвідку.

Список використаних джерел

1. Феденко О. В. Еволюція змісту сучасної війни / О. В. Феденко, В. В. Панасюк // Військово-науковий вісник. – 2015. – Вип. 24. – С. 219–230.
2. Макаренко Н. Г. Філософсько-концептуальний вимір категорії «війна» в історії філософсько-політичної думки / Н. Г. Макаренко // Філософські обрії: Науково-теоретичний часопис. – 2004. – №12. – С. 152–164.
3. Лавриненко В. М. Війна як суспільний феномен (філософсько-економічні виміри) / В. М. Лавриненко, М. М. Логінов // Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст.: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (15–16 жовт. 2015 р.) / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; редкол.: В. Д. Базилевич (голов. ред.) [та ін.]. – Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2015. – С. 163–167.
4. Бадах Ю. Причини виникнення та класифікація воєнних конфліктів / Ю. Бадах // Воєнна історія. – 2003. – №3–4. – С. 83–89.
5. Тері Ірен. Адамово ребро. Повернення до демократичного парадоксу // Esprit. – №273. marsavril. – 2001. (Реферативний огляд SENTENTIAE: наукові праці спілки дослідників модерної філософії (Паскалівського товариства). – IV. – 2001. – №2. – С. 78–90.
6. Снесарев А. Філософія війни. Глава ІІІ. Війна в історическої перспективі // Воєнно-історический журнал. – 2002. – №3. – С. 112–118.
7. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон; пер. з фр.: В. І. Шовкун; пер. з фр. [та ін.]. – Київ: Юніверс, 2000. – 685 с.
8. Блок М. Феодальне суспільство: Пер. з фр. – К.: Вид. Дім «Всесвіт», 2001. – 528 с.
9. Мизес Л. Человеческая деятельность: Трактат по економіческої теорії. – М.: Економіка, 2000. – 878 с.
10. Кембриджская економіческая історія Європи Нового і Новейшого вренені. – Т.2. – М.: Изд-во Інститута Гайдара, 2013. – 624 с.
11. Капітанец І. М. Битва за мирової океан в «холодної» і будущих війнах. – М.: Вече, 2002. – 544 с.
12. Капітанец І. М. Флот в війнах шестого покоління. – М.: Вече, 2003. – 480 с.

References

1. Fedenko O. V. Evolyutsiya zmistu suchasnoyi viyny / O. V. Fedenko, V. V. Panasyuk // Viys'kovo-naukovyuy visnyk. – 2015. – Vyp. 24. – S. 219–230.
2. Makarenko N. H. Filososfs'ko-kontseptual'nyy vymir katehoriyi «viyna» v istoriyi filososfs'ko-politychnoyi dumky / N. H. Makarenko // Filososfs'ki obriyi: Naukovo-teoretichnyy chasopys. – 2004. – №12. – S. 152–164.

3. Lavrynenko V. M. Viyna yak suspil'nyy fenomen (filososfs'ko-ekonomichni vymiry) / V. M. Lavrynenko, M. M. Lohinov // Paradymal'ni zrushennya v ekonomichniy teorii XXI st.: materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (15–16 zhovt. 2015 r.) / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka; redkol.: V. D. Bazylevych (holov. red.) [ta in.]. – Kyiv: KNU im. Tarasa Shevchenka, 2015. – S. 163–167.
4. Badakh Yu. Prychyny vynyknennya ta klasyfikatsiya voyennykh konfliktiv / Yu. Badakh // Voyenna istoriya. – 2003. – №3–4. – S. 83–89.
5. Teri Iren. Adamovo rebro. Povernennya do demokratychnoho paradoksu // Esprit. – №273. marsavril. – 2001. (Referatyvnyy ohlyad SENTENTIAE: naukovi pratsi spilky doslidnykiv modernoyi filosoфиyi (Paskaliv's'koho tovarystva). – IV. – 2001. – №2. – S. 78–90.
6. Snesarev A. Filosoфиya vojny. Glava III. Vojna v istoricheskoy perspektive // Voенno-istoricheskij zhurnal. – 2002. – №3. – S. 112–118.
7. Aron R. Myr i viyna mizh natsiyamy / R. Aron; per. z fr.: V. I. Shovkun; per. z fr. [ta in.]. – Kyiv: Yunivers, 2000. – 685 s.
8. Blok M. Feodal'ne suspil'stvo: Per. z fr. – K.: Vyd. Dim «Vsesvit», 2001. – 528 s.
9. Mizes L. Chelovecheskaja dejatel'nost': Traktat po jekonomicheskoy teorii. – M.: Jekonomika, 2000. – 878 s.
10. Kембриджская jekonomicheskaja istorija Evropy Novogo i Novеjšego vreneni. – T.2. – M.: Izd-vo Institutа Gajdara, 2013. – 624 s.
11. Kapitanec I. M. Bitva za mirovoj okean v «holodnoj» i budushhih vojnah. – M.: Veche, 2002. – 544 s.
12. Kapitanec I. M. Flot v vojnah shestogo pokolenija. – M.: Veche, 2003. – 480 s.

Bader A. V., Candidate of History Science, Docent of Politology and Science of Law Department, GI «Luhansk Taras Shevchenko National University» (Ukraine, Starobilsk), bader@meta.ua

The apparition and spread of armed violence in the world

It was found that the leading causes of influencing the emergence of armed violence are climate changes and adapting to them human. The extent and effects of armed violence in the period of formation and development of early states are investigated. It was found that armed violence in the Middle Ages due to several groups of war – a war that had the aim of migration of peoples, religious and interecine conflicts. It was revealed that the New Age is characterized by revolutionary armed confrontations and colonial wars. It is indicated that the economic factor was the lead in the deployment of the First and Second World Wars. It was established that the basis for armed conflict unleashed after the Second World War lay is not economic, but geopolitical reasons. It was revealed that in the late twentieth century changing causes of armed violence and significantly improved its implementation technology.

Keywords: armed violence, historical periods, political process.

* * *

УДК 32

Aliyev A. Sh.,
Candidate of Doctor of Philosophy, Institute of Political
Studies of the Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Azerbaijan
(Azerbaijan), amid.aliyev.shirxan@gmail.com

INTERNATIONAL MIGRATION POLICY: ESSENCE AND CONTENT

The author attempts to explain an essence and content of international migration in the featured paper. That end, a history of migration, theories, and conventions of migration are reviewed. A wide coverage is given to a history of migration. The paper also reflects information about the migration theories of the twentieth century. The specialized international institutions on migration are also noted. Furthermore, the author emphasized Ravenstein's laws of migration as a basis of migration theories. The paper features with the information about the status of states and citizens, which are subject of international migration.

Keywords: international migration policy, theories of migration, laws of migration, history of migration.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Migration processes and international migration policies of the modern international relations system attract more attention of the world's countries and international organizations. This is no coincidence. In 2015, the number of